

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
Навчально-науковий юридичний інститут

Затверджено на засіданні кафедри теорії
та історії держави і права
Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол №1 від 26.08.2025 р.
зав. кафедрою Адамович С. В.

Програмові вимоги до підсумкового контролю (заліку)
з вибіркової навчальної дисципліни
«ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ ТА НОРМОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ»
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання
на I семестр 2025-2026 н.р.

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітня програма Право
Спеціальність D8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Укладач: д.ю.н., проф. Онищук І. І.

Модуль I. Загальнотеоретичні аспекти законотворчості та нормотворчого процесу в Україні

Тема 1. Концептуальні засади законотворчості в Україні

Поняття законотворчості. Значення законотворчості. Створення системи законодавства, що виражається в зовнішньому вираженні та формальному закріпленні у нормативно-правових актах норм права. Законотворче пізнання, створення та систематизація нормативно-правових актів (законодавчий процес). Вивчення результатів впливу законодавчих актів на суспільні відносини.

Єдність трьох основних компонентів законотворчості, які наука: пізнання – усвідомлення об'єктивної соціальної необхідності, що лежить в основі правового регулювання, розуміння суспільно необхідного варіанта поведінки учасників суспільних відносин, який має стати метою нормативно-правового регулювання, з'ясування суті норми права, що підлягає втіленню у законодавстві; діяльність – законодавчий процес, система процедур щодо створення нормативно-правових актів, їх прийняття, зміни та систематизації, а також супутніх цих процедур відносин; правовий моніторинг результатів – оцінка регулятивних можливостей та значення створеного законодавства, аналіз його наслідків з погляду об'єктивної соціальної необхідності.

Тема 2. Нормотворчий процес в Україні. Поняття, функції, принципи та види нормотворчості

Нормотворчий процес як спеціальна організаційно-юридична діяльність уповноважених суб'єктів, яка становить систему самостійних, логічно завершених стадій і організаційно-технічних дій з ініціювання, підготовки, розроблення, розгляду та прийняття нормативно-правового акта. Класифікація стадій (поділених на етапи) нормотворчого процесу в поєднанні процесів ухвалення законів і підзаконних актів.

Теоретичні аспекти нормотворення в Україні. Правова природа нормотворення та його співвідношення з правотворчістю, роль та значення юридичної техніки в цьому процесі. Основні види нормотворення на різних рівнях. Функції та принципи нормотворчості. Основні стадії відомчої нормотворчості. Соціальні інститути, які здійснюють нормотворчість: держава в особі державних органів та їх посадових осіб; громадянське суспільство (на референдумі) та його окремі суб'єкти.

Види нормотворчості держави за юридичною силою актів: Конституційна нормотворчість; законодавча нормотворчість; підзаконна нормотворчість. Юридична сила прийнятих державними органами нормативно-правових актів. Укладення угод нормативного характеру між окремими суб'єктами права, які мають різну юридичну силу. Види нормотворчості за формами участі в ній держави: безпосередня нормотворчість; закріплення актів, ухвалених громадськими організаціями; попередній дозвіл на видання таких актів; в) санкціонування норм-звичаїв; спільна нормотворчість. Види нормотворчості громадянського суспільства за суб'єктами: законотворчість народу (громадянського суспільства) – всенародний референдум; підзаконна нормотворчість суб'єктів громадянського суспільства.

Модуль II. Прикладні аспекти законотворчості та нормотворчого процесу в Україні

Тема 3. Законодавча процедура Верховної Ради України.

Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14-15, № 16-17, ст.133), внесення та відкликання законопроектів. Розгляд законопроектів у першому, другому й третьому читанні. Підготовка прийнятих законів до направлення на підпис Президенту України. Повторний розгляд ВРУ законів, повернених Президентом України. Опублікування, зберігання законів, постанов та інших актів, прийнятих ВРУ. Розгляд ВРУ питань за спеціальними процедурами.

Правила підготовки нормативно-правових актів. Вимоги до логіки, мови та стилю нормативно-правового акта. Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта. Правила структурування нормативно-правових актів. Зміст нормативно-правового акта. Способи та прийоми викладу положень норм права в статтях нормативно-правового акта. Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах. Правила внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів. Техніка опублікування нормативно-правових актів. Поняття та види правотворчих помилок. Техніко-юридичні дефекти нормативно-правових актів. Техніко-юридичні правила вирішення правових колізій.

Тема 4. Нормотворчість Президента України, Кабінету Міністрів України та органів місцевого самоврядування.

Нормотворчі повноваження Президента України згідно з Конституцією України. Класифікація видів нормотворчої діяльності Президента України. Специфіка участі Президента України у законотворчому процесі та урядовій нормотворчості. Указ Президента України «Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України» (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента N 273/2008 (273/2008) від 27.03.2008).

Регламент Кабінету Міністрів України, затверджений постановою КМУ від 18.07.2007 № 950, із наступними змінами (для проектів законів, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України), Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України, затверджені постановою КМУ від 06.09.2005 № 870, Порядок подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5 (для проектів наказів Уповноваженого). Нормотворчість Кабінету Міністрів України. Ознаки нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Місце нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України у системі нормативно-правових актів та у системі джерел права України. Правила підготовки проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Правила погодження, консультацій та експертування нормативно-правових актів

Кабінету Міністрів України. Правила прийняття, оприлюднення та набрання чинності нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Нормотворчість місцевого самоврядування. Нормативно-структурна стрункість, мовна доступність, логічна узгодженість, технічна документальність, процедурна чіткість. Юридичні помилки в нормотворчій діяльності. Види юридичних помилок у нормотворчій діяльності (нормотворчих помилок): власне юридичні; логічні; граматичні. Нормотворча техніка. Нормотворча термінологія. Правові дефініції. Юридичні конструкції. Загальні правила нормотворчої техніки: змістовні правила, правила логіки; структурні правила; мовні правила; формальні (реквізитні) правила; процедурні правила.

Тема 5. Правовий моніторинг якості та ефективності законів та підзаконних нормативно-правових актів

Поняття, види та функції правового моніторингу. Організаційна, управлінська, інституційна, функціональна та інструментальна складова сутності правового моніторингу. Техніко-технологічний комплекс правил, методів та засобів здійснення послідовних операцій з метою контролю, аналізу, узагальнення, оцінювання якості та ефективності нормативно-правових актів і практики їх застосування, оформлення, оприлюднення та реалізації результатів моніторингу.

Методика аналізу якості та ефективності нормативно-правових актів. Критерії якості та ефективності нормативно-правових актів. Моніторингова система показників оцінювання якості та ефективності нормативно-правових актів. Моніторинг відповідності нормативно-правових актів чинному законодавству України, державним програмам, стратегіям. Моніторинг реалізації норм права та фінансового забезпечення. Моніторинг результативності прийняття нормативно-правових актів.

Тема 6. Техніка тлумачення норм права та подолання колізій і прогалин у законодавстві

Поняття і необхідність тлумачення норм права. З'ясування змісту норм права. Проблема тлумачення норм права на сучасному етапі. Ознаки й особливості норм права, які викликають необхідність тлумачення. Мета тлумачення норм права в такій формі правореалізації, як застосування норм права. Необхідність у тлумаченні актів законодавства. Значення тлумачення актів законодавства. Тенденції розвитку законодавства як предмета тлумачення за роки незалежності України.

Способи тлумачення норм права. Неофіційне тлумачення. Офіційне тлумачення та його види. Основні правила тлумачення норм права. Прийоми та правила тлумачення. Ієрархічні прийоми. Прийоми, які ґрунтуються на знанні діалектики. Генетичний прийом. Адекватне тлумачення. Розширене тлумачення. Обмежене тлумачення. Юридична практика, яка містить практику тлумачення норм права. Загальнодержавна практика тлумачення норм права. Практика мовного спілкування. Практика як критерій адекватності результатів тлумачення. Акти офіційного тлумачення.